

"En pysty ottamaan valinnaista kieltä vaikka haluaisin" – Valinnaiset kielet vähenevät lukiossa

---

"Liian iso painoarvo annetaan pitkän matikan lukemiselle, ja se on omiaan tappamaan nuorten kieli-innostuksen." Näin vastasi eräs valinnaisia kieliä opiskeleva lukiolainen keväällä 2020 kysymykseen siitä, millaiset seikat vaikeuttavat valinnaisten kielten opiskelua lukiossa. Valinnaisten kielten opiskelijamäärät lukiossa ovat laskeneet jo usean vuoden ajan, minkä takia moni kielialalla toimiva on huolissaan kielten opiskelun tulevaisuudesta. Opettajien näkemyksiä valinnaisten kielten opiskelijamäärien vähenemisen syille on jo selvitetty, mutta ongelman kokonaisvaltaisen ymmärtämisen kannalta on tärkeä kuulla myös lukiolaisia. Tästä syystä Alina Kiehelä tutki keväällä 2020 toteuttamassaan pro gradu -tutkimuksessa valinnaisten kielten opiskelun vähenemisen syitä lukiolaisten näkökulmasta. Tässä artikkelissa esittelemme tämän tutkimuksen tärkeimpiä tuloksia.

Julkaistu: 9. syyskuuta 2020 | Kirjoittanut: Alina Kiehelä ja Outi Veivo

Valinnaisten kielten opiskelu lukiossa vähentynyt

Yksi viime vuosien huolestuttavimmista ilmiöistä vieraiden kielten oppimisen ja opettamisen alalla Suomessa on ollut valinnaisten vieraiden kielten opiskelijamäärien merkittävä lasku. Kielten opiskelijoiden määrä lukioissa on laskenut tasaisesti jo pitkään, mikä onkin herättänyt huolta erityisesti vieraiden kielten opettajien keskuudessa. Pelkästään vuosina 2014–2018 valinnaisia vieraita kieliä opiskelevien lukiolaisten määrä laski jopa 10 prosentilla (Suomen virallinen tilasto, SVT 2019). Vieraiden kielten opiskelun väheneminen ei ole huomionarvoista ainoastaan koulujen näkökulmasta, vaan myös Suomen kielivarannon ja talouden kilpailukyvyn kannalta (Elinkeinoelämän keskusliitto 2014a; 2014b, Pyykkö 2017).

Suomen kieltenopettajien liitto SUKOL ry teetti syksyllä 2019 kyselyn vieraiden kielten lukio-opettajille opiskelijamääristä sekä syistä niiden laskuun. Kyselyyn vastanneiden 235 opettajan mukaan lukioden kielten ryhmät olivat lukuvuoden alussa pienentyneet merkittävästi. Lisäksi suurin osa kyselyyn vastanneista arvioi keväällä 2020 käyttöön otetun korkeakoulujen todistusvalinnan vaikuttavan negatiivisesti lukioden kielten opiskelijoiden määriin (Saarinen 2019). Todistusvalinnassa opiskelijat valitaan korkeakouluun ylioppilaskirjoitusten arvosanojen tuottamien pisteiden perusteella, mikä saattaa kannustaa lukiolaisia opiskelemaan enemmän pisteitä tuottavia oppiaineita valinnaisten vieraiden kielten sijaan. Näiden syiden lisäksi myös oppijoihin liittyvät tekijät, kuten sisäinen ja ulkoinen motivaatio (vrt. esim. Deci & Ryan 2000), voivat vaikuttaa valintoihin. Kiehelä (tulossa) halusi selvittää valinnaisten kielten opiskelun vähenemistä myös lukiolaisilta itseltään.

Lukiolaisten näkemyksiä selvittämässä

Alina Kiehelän pro gradu -tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miksi lukiolaiset opiskelevat tai eivät opiskele valinnaisia vieraita kieliä lukiossa. Siinä selvitettiin myös, millaisia mahdollisia esteitä tai vaikeuksia valinnaisten kielten opiskeluun liittyy, miksi jotkut ovat saattaneet lopettaa valinnaisten kielten opiskelun ja mihin oppiaineisiin lukiolaiset käyttävät eniten aikaa ja miksi.

Tutkimus toteutettiin sähköisenä kyselytutkimuksena viidessä varsinaissuomalaisessa lukiossa. Siihen osallistui 492 lukiolaista, joista 44,5 % (n=219) opiskeli lukiossa valinnaisia vieraita kieliä ja 55,5 % (n=273) ei niitä opiskellut. Kaikki lukioden opiskelijat eivät vastanneet kyselyyn, joten valinnaisia kieliä opiskelevien vastaajien osuus ei todennäköisesti vastaa heidän todellista osuuttaan tutkimukseen osallistuneissa lukioissa.

Miksi lukiolaiset eivät opiskele valinnaisia kieliä?

Lukiolaisilta, jotka eivät opiskelleet valinnaisia kieliä, kysyttiin avokysymyksellä, miksi he eivät niitä opiskelleet. Tarkoituksena oli tuoda lukiolaisten ääni kuuluviin rajoittamatta vastauksia ennalta määritellyillä vastausvaihtoehdoilla. Vastaukset ryhmiteltiin sisällön perusteella ensin muihin lukio-opintoihin ja kielten oppimiseen liittyviin syihin, minkä jälkeen katsottiin tarkemmin, millaisia nämä valinnaisten kielten opiskelua vaikeuttavat tekijät lukiolaisten mukaan olivat. Taulukossa 1 on yhteenveto vastaajien nimeämistä syistä valinnaisten kielten opiskelemattomuuteen:

Lukio-opintoihin liittyvät syyt	Osuus vastaajista (n=273)	Kielten oppimiseen liittyvät syyt	Osuus vastaajista (n=273)
Ajanpuute	25 %	Valinnaisten kielten opiskelu ei kiinnosta	18 %
Muiden oppiaineiden suuri määrä	23 %	Vaikeudet pakollisten kielten oppimisessa	14 %
Muiden kurssien päällekkäisyys	12 %	En ole hyvä kielissä	11 %
Oma jaksaminen	11 %	Kielistä ei tarpeeksi hyötyä	10 %
Korkeakoulujen todistusvalinta	1 %	Kielten vaikeus/työläys	10 %
Opetuksen laatu	1 %	Kiinnostavaa kieltä ei tarjota / ryhmä ei toteutunut	5 %
Muu	2 %	Muu	2 %

Taulukko 1: Yhteenveto syistä, joiden takia kyselyyn vastanneet eivät opiskele valinnaisia kieliä lukiossa.

Monet vastaajat nimesivät useita syitä päätökselleen olla opiskelematta valinnaisia kieliä. Eniten päätökseen vaikuttivat muut kuin itse kielten oppimiseen liittyvät tekijät, kuten ajanpuute ja muiden oppiaineiden suuri määrä. Lisäksi 18 % vastaajista totesi, ettei ollut kiinnostunut valinnaisten kielten opiskelusta. Erityisen huomattavaa ja huolestuttavaa on se, että 11 % lukiolaisista, jotka eivät opiskelleet valinnaisia kieliä, mainitsi, ettei pysty opiskelemaan niitä oman jaksamisen tai stressin takia. Eräs heistä kommentoi asiaa näin: "En saa kursseja mahtumaan ja minulla on nyt jo liikaa koulutöitä, joten en ehkä kestäisi työmäärää." Vaikka lukiolaisten vieraiden kielten opiskelu on vähentynyt, on selvää, että sisäistä motivaatiota kielten opiskelua kohtaan on edelleen: 39 % niistä vastaajista, jotka eivät opiskelleet vieraita kieliä lukiossa, sanoi haluavansa kuitenkin opiskella niitä.

Mikä lukiolaisia motivoi opiskelemaan kieliä?

Valinnaisia kieliä opiskelevilta lukiolaisilta kysyttiin avokysymyksellä, mikä motivoi heitä opiskelemaan niitä. Kuten edellä, vastaukset luokiteltiin aineistolähtöisesti, eli jaoteltiin ne sisällönanalyysin perusteella sisäisesti ja ulkoisesti motivoiviin tekijöihin. Useat vastaajat nimesivät useamman kuin yhden motivoivan tekijän. Ne on koottu taulukkoon 2.

Motivoiva sisäinen tekijä	Osuus vastauksissa (n=219)	Motivoiva ulkoinen tekijä	Osuus vastauksissa (n=219)
Halu osata kieliä	25 %	Kielen hyödyllisyys	25 %
Mielenkiinto kieliä kohtaan	18 %	Tarve tulevaisuuden ammatissa	20 %
Halu kommunikoida kieltä puhuvien kanssa	16 %	Matkustelu	17 %
Halu tuntea kulttuureita	15 %	Yleissivistys	6 %
Halua oppia uutta	14 %	Ulkomaalle muutto	5 %
Miltä kieli kuulostaa	7 %	Sukujuuret	4 %
On hyvä kielissä	5 %	Opiskelu ulkomailla	3 %
Muu sisäiseen motivaatioon liittyvä tekijä	7 %	Muu ulkoiseen motivaatioon liittyvä tekijä	8 %

Taulukko 2: Yhteenveto tekijöistä, jotka motivoivat opiskelemaan valinnaisia kieliä.

Lukiolaisten vastaukset osoittavat, että sisäisellä motivaatiolla on suuri merkitys valinnaisten kielten opiskelussa. Valinnaisia kieliä opiskelevista vastaajista 75 % mainitsi jonkin sisäiseen motivaatioon liittyvän tekijän, kuten halun osata kieliä, mielenkiinnon kieliä kohtaan ja halun kyetä kommunikoida muiden kieltä puhuvien kanssa. Sen sijaan 58 % valinnaisia kieliä opiskelevista vastaajista mainitsi jonkin ulkoiseen motivaatioon liittyvän tekijän, etenkin monipuolisen kielitaidon hyödyllisyys niin tulevaisuuden työelämän kuin vapaa-ajankin kannalta nostettiin vastauksissa usein esiin. Eräs vastaajista kommentoi motivaation merkitystä näin: "Kannattaa opiskella kieliä, jos vaan löytyy kiinnostusta!! Kokemuksesta voin kuitenkin sanoa että niitäkään ei kannata ottaa liikaa. Ei myöskään kannata pitää sellaista kielen kurssia, joka on vaan taakkana ja häiritsee muita opiskeluita. Täytyy löytyä motivaatiota kielen oppimiseen, ei siitä muuten tule mitään."

Kun valinnaisia vieraita kieliä opiskelevilta lukiolaisilta kysyttiin, olivatko he kokeneet vaikeuksia valinnaisten kielten opiskelussa, jopa 46 % (n=102) vastasi myöntävästi. Vastaajat tarkensivat kohtaamiaan vaikeuksia avoimessa jatkokysymyksessä. Lukiolaisista, jotka olivat kohdanneet haasteita valinnaisten kielten opiskelussa, 64 % antoi syyksi muiden lukio-opintojen vaikutuksen, kuten lukioaineiden suuren määrän, kurssien päällekkäisyyden, ajanpuutteen, eri kielten oppituntien sijoittamisen samoille päiville tai samaan jaksoon, osittain itsenäisen opetuksen, opetuksen järjestämisen toisessa koulussa, niukan kielitarjonnan tai opetuksen laadun. Lisäksi 46 % vaikeuksia kokeneista valinnaisten kielten opiskelijoista antoi syyksi itse kielten opiskeluun liittyvän ongelman, kuten kielten opiskelun vaikeuden, liian nopean etenemistahdin, oman motivaation puutteen tai tunteen kielten sekoittumisesta toisiinsa. Suurin osa vastaajista nimesi useita kielten opiskelua vaikeuttavia tekijöitä. Taulukossa 3 on yhteenveto näistä tekijöistä.

Lukio-opintoihin liittyvät tekijät	Osuus vastaajista (n=102)	Kielten oppimiseen liittyvät tekijät	Osuus vastaajista (n=102)
Muiden oppiaineiden suuri määrä	23 %	Nopea etenemistahti	23 %
Ajanpuute	16 %	Kielten vaikeus	13 %
Kurssien päällekkäisyys	15 %	Kielten sekoittuminen toisiinsa	6 %
Osittain itsenäinen opetus	9 %	Oman motivaation puute	5 %
Opetuksen järjestäminen toisessa koulussa	5 %	Kiinnostavaa kieltä ei tarjota	3 %
Opetuksen laatu	5 %	Muu kielten opiskeluun liittyvä syy	4 %
Eri kielten tunnit samana päivänä/samassa jaksossa	4 %		
Muu lukio-opintoihin liittyvä syy	6 %		

Taulukko 3: Yhteenveto tekijöistä, jotka vaikeuttavat valinnaisten kielten opiskelua lukiossa.

Eräs lukiolainen kommentoi vieraiden kielten opiskelun haasteita seuraavasti: "Itse jouduin lopettamaan espanjan lukemisen kolmen kurssin jälkeen, koska sille ei enää ollut tilaa lukujärjestyksessäni."

Aika ja resurssit lukiossa eivät riitä kielten opiskeluun

Vastauksista kävi ilmi, että 38 % niistä lukiolaisista, jotka eivät opiskelleet valinnaisia vieraita kieliä lukiossa, oli opiskellut niitä peruskoulussa. Monet heistä nimesivät useita syitä valinnaisten kielten opiskelun lopettamiselle. Heistä 71 % selitti lopettamista heihin itseensä liittyvillä tekijöillä, kuten kiinnostuksen puutteella, kielten opiskelun työläydellä tai kielten opiskelun vaikeudella. Lisäksi 50 % valinnaisten kielten opiskelun lopettaneista perusteli päätöstään ulkoisilla tekijöillä, kuten muiden oppiaineiden määrällä lukiossa tai kurssien päällekkäisyydellä. Resurssien vähyydestä kertoo, että tällaisena opiskelun lopettamiseen johtaneena seikkana mainittiin myös se, että kieltä ei ollut lukiossa enää tarjolla tai että sitä tarjottiin ainoastaan alkeisryhmässä. Näin vastasi yksi valinnaisten kielten opiskelun lopettaneista lukiolaisista: "Aika ei riittänyt. Uusien pääsykoevaatimusten mukaan kielestä ei saa juurikaan pisteitä. Valitsi kemian ranskan sijasta, koska siitä saa enemmän pisteitä" (kirjoitusasu vastaa alkuperäistä). Nämä tulokset viittaavat siihen, että vaikka monella lukiolaisella saattaisi olla sisäistä motivaatiota valinnaisten kielten opiskeluun, ulkoiset resurssihin ja opetusjärjestelyihin liittyvät tekijät muodostuvat sille esteeksi.

Lukiolaisilta kysyttiin tutkimuksessa myös sitä, mihin oppiaineisiin he käyttävät eniten aikaa ja miksi. Suuri osa vastaajista mainitsi aikaa vieviä oppiaineita kuitenkin useamman kuin yhden. Valtaosa tutkimuksen osallistujista, jopa 55 %, käytti eniten aikaa matematiikan opiskeluun. Tavallisimmiksi syiksi tälle mainittiin se, että matematiikka koettiin vaikeaksi aineeksi, se, että

haluttiin valmistautua yo-kirjoituksiin, ja se, että sille nähtiin tarvetta jatko-opinnoissa. Matematiikan jälkeen eniten aikaa käytettiin englantiin ja/tai ruotsiin (35 %) ja luonnontieteisiin (32 %). Valinnaisiin vieraisiin kieliin eniten aikaa käytti 33 % niitä opiskelevista lukiolaisista. Yleisimmiksi syiksi tälle mainittiin, että kielet kiinnostivat tai että ne olivat opiskelijan vahvuus.

Lopuksi

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että valinnaisten kielten opiskelu koetaan monella eri tavalla motivoivaksi ja että moni niistäkin lukiolaisista, jotka eivät valinnaisia kieliä opiskele, haluaisi niitä opiskella. Käytännössä kuitenkin lukio-opintojen kuormittavuus, eli muiden oppiaineiden suuri määrä ja ajanpuute, johtavat siihen, että valinnaisia kieliä ei opiskella. Samat kuormittavuuteen liittyvät tekijät nousivat esiin myös silloin, kun lukiolaisia pyydettiin nimeämään valinnaisten kielten opiskelua vaikeuttavia seikkoja. Moni koki vaikeana myös sen, että lukion kielten opinnoissa edetään nopeassa tahdissa.

Tässä artikkelissa esiteltyjä tuloksia tukevat myös tilastot ylioppilaskirjoituksiin ilmoittautuneiden opiskelijoiden määrästä. Valinnaisten vieraiden kielten ylioppilaskirjoituksiin ilmoittautuneiden määrä on laskenut jopa 35 prosentilla vuosina 2011–2019 (Ylioppilastutkintolautakunta 2020). Kuten opetusministeri Li Andersson totesi puheenvuorossaan Valtakunnallisilla lukiopäivillä marraskuussa 2019, korkeakoulujen opiskelijavalinnan uudistuksesta huolimatta lukiolaisten tulisi opiskella ja kirjoittaa ylioppilaskirjoituksissa itseään kiinnostavia oppiaineita. Mikäli lukiolaisia halutaan kannustaa opiskelemaan valinnaisia kieliä monipuolisesti, kannattaa tässä tutkimuksessa esiin nousseet valinnaisten kielten opiskelua vaikeuttavat tekijät ottaa huomioon opetusjärjestelyjä suunniteltaessa. Kaikesta huolimatta monet lukiolaiset pitävät kielten monipuolista osaamista tärkeänä. Eräs vastaaja toteaaakin: "Mielestäni useamman oppilaan pitäisi ehkä lukea valinnaisia kieliä, koska ne avaavat silmät uusille kulttuureille ja on tärkeää arvostaa ja ymmärtää muita kulttuureja ympäri maailmaa".

Alina Kiehelä on ranskan ja englannin kielten maisterivaiheen opiskelija Turun yliopistossa.

Outi Veivo toimii yliopisto-opettajana Turun yliopiston ranskan oppiaineessa.

Lähteet

Andersson, L. (2019). Opetusministerin puheenvuoro. XII Valtakunnalliset lukiopäivät 2019, Helsinki. Saatavilla: <https://www.youtube.com/watch?v=3RRWgspWH9A&feature=youtu.be> (<https://www.youtube.com/watch?v=3RRWgspWH9A&feature=youtu.be>) [57:00].

Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25 (1), 54–67.

Elinkeinoelämän keskusliitto (2014a). Kielitaito on kilpailuetu: EK:n henkilöstö- ja koulutustiedustelu. Saatavilla: <http://ek.fi/wp-content/uploads/Henko-2014.pdf> (<http://ek.fi/wp-content/uploads/Henko-2014.pdf>) [3.8.2020].

Elinkeinoelämän keskusliitto (2014b). Kielten opiskelu vastaa heikosti työelämän tarpeisiin. Elinkeinoelämän keskusliiton tiedote.

Saatavilla: <https://ek.fi/ajankohtaista/tiedotteet/2014/05/08/kielten-opiskelu-vastaa-heikosti-tyoelaman-tarpeisiin/> (<https://ek.fi/ajankohtaista/tiedotteet/2014/05/08/kielten-opiskelu-vastaa-heikosti-tyoelaman-tarpeisiin/>).

Kiehelä, A. (tulossa). La diminution du nombre des lycéens qui étudient des langues étrangères facultatives en Finlande. Turku: Turun yliopisto. Kieli- ja käännöstieteiden laitos. Pro gradu - tutkimus.

Pyykkö, R. (2017). Monikielisyys vahvuudeksi. Selvitys Suomen kielivarannon tilasta ja tasosta. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2017: 51. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavilla: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160374/okm51.pdf> (<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160374/okm51.pdf>).

Saarinen, S. (2019). "Lopullinen kuolinisku lyhyille kielille". *Tempus* 2019: 5, 8–9. Helsinki: Suomen kieltenopettajien liitto SUKOL ry.

Suomen virallinen tilasto (SVT) (2019). Ainevalinnat [verkkójulkaisu]. ISSN=1799-103X. Toisen asteen koulutuksen ainevalinnat 2018, Liitetaulukko 3. Lukiokoulutuksen opiskelijoiden opiskelemat kielet 2014–2018. Helsinki: Tilastokeskus.

Saatavilla: http://www.stat.fi/til/ava/2018/01/ava_2018_01_2019-12-18_tau_003_fi.html (http://www.stat.fi/til/ava/2018/01/ava_2018_01_2019-12-18_tau_003_fi.html) [3.8.2020]

Ylioppilastutkintolautakunta (YTL) (2020). Tilastotaulukot [verkkójulkaisu]. Ilmoittautuneet eri kokeisiin tutkintokerroittain 2011–2020. Helsinki: Ylioppilastutkintolautakunta.

Saatavilla: <https://www.ylioppilastutkinto.fi/ext/stat/FS2020A2011T2010.pdf> (<https://www.ylioppilastutkinto.fi/ext/stat/FS2020A2011T2010.pdf>) [3.8.2020].

Artikkeliin viittaaminen

Kiehelä, A. & Veivo, O. (2020). "En pysty ottamaan valinnaista kieltä vaikka haluaisin" – Valinnaiset kielet vähenevät lukiossa. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 11(5).

Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-syyskuu-2020/en-pysty-ottamaan-valinnaista-kielta-vaikka-haluaisin-valinnaiset-kielet-vahenevat-lukiossa> (<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-syyskuu-2020/en-pysty-ottamaan-valinnaista-kielta-vaikka-haluaisin-valinnaiset-kielet-vahenevat-lukiossa>)